

Helena Drège

Data urodzenia: 12 sierpnia 1888

Miejsce urodzenia: Koło

Data śmierci: 3 marca 1956

Miejsce śmierci: Świder

Rodzice: Helena z Farndellów, Jan Antoni Drège

Profesja: bibliotekarka, współzałożycielka Związku Bibliotekarzy Polskich, współzałożycielka Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Wilnie, działaczka oświatowa

Słowa kluczowe: historia bibliotekarstwa, Biblioteka Ordynacji Krasieńskich, biblioteki naukowe w Wilnie, organizacje bibliotekarzy, rewindykacja

Biogram¹

Helena Drège wniosła znaczący wkład w rozwój bibliotekarstwa, obejmujący głównie biblioteki naukowe oraz organizacje zawodowe bibliotekarzy i bibliofilów. Drugim ważnym aspektem jej aktywności było ratowanie polskich dóbr kultury z obszaru byłych ziem polskich, które po wojnie znalazły się poza granicami naszego państwa.

Urodziła się 12 sierpnia 1888 r. w Kole (woj. wielkopolskie). Pochodziła z rodziny inteligenckiej; ojciec był chemikiem, matka lekarką. Fachową wiedzę akademicką dotyczącą bibliotekarstwa / bibliotekoznawstwa zdobyła w Berlinie u założyciela pierwszej szkoły dla bibliotekarek prof. Augusta Wolfstiega, a następnie poszerzała ją jako wolna słuchaczka studiów humanistycznych na Uniwersytecie Warszawskim, na Kursach Naukowych i Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Należała do nielicznych bibliotekarzy w niepodległej Polsce z kierunkowym wyższym wykształceniem. Jej całe życie zawodowe oraz działalność społeczna były związane z bibliotekarstwem. Pracę rozpoczęła w prywatnej bibliotece swego wuja, znanego w Warszawie bibliofila Józefa Leopolda Drège. Następnie pracowała w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich (1908-1919, z przerwą na studia w Berlinie), gdzie pełniła obowiązki dyrektora i na tym stanowisku oraz w zespole pracowników biblioteki była pierwszą kobietą.

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

W latach 1920-1942 była związana zawodowo z najważniejszymi, ze względu na wartościowe i bogate zbiory, instytucjami w Wilnie: otwartą w listopadzie 1919 r. Biblioteką Uniwersytetu Stefana Batorego (USB), założonym w listopadzie 1912 r. Towarzystwem Biblioteki Publicznej im. Eustachego i Emilii Wróblewskich (przekształcone w 1939 r. na Bibliotekę Litewskiej Akademii Nauk) i Biblioteką Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W okresie jej pracy w Bibliotece Uniwersyteckiej z Działu Druków wydzielono Oddział Zbiorów Specjalnych (obejmował starodruki, rękopisy, cymelia, muzykalia, kartografię) i Dział Rycin, który zinwentaryzowała. W katalogowanych zbiorach Biblioteki Towarzystwa wydzieliła inwentarz druków regionalnych czterech województw.

Helena Drège była współzałożycielką i wieloletnią sekretarz Zarządu Związku Bibliotekarzy Polskich (1917), Warszawskiego Koła ZBP, Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Wilnie (1926) i inicjatorką powołania Wileńskiego Koła ZBP. Były to znaczące organizacje dla bibliotekarzy: integrowały podzielone przez zaborców środowisko, prowadzono w nich szkolenia z zakresu pracy bibliotek, opracowywano regulaminy, przekazywano fachową wiedzę, inicjowano tworzenie bibliotek na prowincji. ZBP wydawał branżowe pismo „Bibliotekarz”. Drège aktywnie włączała się do prac popularyzujących historię książki i czytelnictwo (prowadziła warsztaty i wykłady). Ważna była jej działalność w 1945 r., dotycząca ochrony dóbr kultury, zgromadzonych w polskich instytucjach, bibliotekach i prywatnych kolekcjach, które w wyniku ewakuacji Polaków z Litwy zostały opuszczone lub oddane w depozyt. Dzięki jej zaangażowaniu część polskich książek, także obrazy i rzeźby (m. in. Leony Szczepanowiczowej) zostały przekazane do Polski i obecnie są częścią zbiorów bibliotek naukowych i Muzeum Narodowego w Warszawie. Po wojnie pracowała w Warszawie w Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych, a następnie w Bibliotece Narodowej.

Zmarła 3 marca 1956 r. w Świdrze.

Bibliografia

Archiwalia:

Materiały Heleny Drège Archiwum PAN, sygnatura 68, I 1–16, II 17–19.

Opracowania:

IV Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Warszawie. Dnia 31 maja–2 czerwca 1936 r. Protokoły, Kraków–Warszawa 1937.

- Andrysiak, E., *Towarzystwo bibliofilów polskich w Wilnie 1926–1939*, Kalisz, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2007.
- Burhardt, S., *Wileńskie Koło Związku Bibliotekarzy Polskich*, [w:] *Biblioteki wileńskie*, red. A. Łysakowski, Wilno 1932, s. 187-192.
- Burhardt, S., *Pamięci Heleny Drège*, „Przegląd Biblioteczny”, 1956, z. 4, s. 336-339.
- Gawrońska-Garstka, M., *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie. Uczelnia ziem północno-wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej (1919–1939) w świetle źródeł*, Poznań, Wydawnictwo Rys, 2016.
- Gołda A., *Helena Drège (1888–1956). Przyczynek do dziejów bibliotekarstwa dwudziestolecia międzywojennego*, [w:] *O etosie książki. Studia z dziejów bibliotek i kultury czytelniczej*, red. T. Wilkoń, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytet Śląskiego, 2017, s. 223-241.
- Ilgiewicz H., *Biblioteki polskich towarzystw naukowych w Wilnie w pierwszej połowie XX wieku*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”, 2017, tom specjalny, s. 139-146.
- Ilgiewicz H., *Wileńskie Koło Związku Bibliotekarzy Polskich (1923–1939)*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2022, t. 16, z. 4, s. 543-562.
- Łaskarzewska H., *Losy księgozbiorów historycznych w latach 1939–1945 i po zakończeniu drugiej wojny światowej*, „Cenne, bezcenne, utracone” 2012, wydanie specjalne: Katalog utraconych dzieł sztuki, s. 15-26.
- Łysakowski A., *Uniwersytecka Biblioteka Publiczna*, [w:] *Biblioteki wileńskie*, red. A. Łysakowski, Wilno 1932.
- Łysakowski A., *Z działalności Związku Bibliotekarzy Polskich*, „Bibliotekarz” 1945-1946, R.12-13, s. 15-17.
- Olkowski R., *Walka o tzw. rewindykację wileńskich dóbr kultury po drugiej wojnie światowej*, „Muzealnictwo” 2017, nr 58, s. 195-207.
- Poklewski J., *Polskie życie artystyczne w międzywojennym Wilnie*, Toruń, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1994.
- Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa–Łódź, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972.
- Zezula B., *Czas polski i czas litewski Biblioteki im. Wróblewskich w Wilnie*, [w:] *Biblioteka w czasie - czas w bibliotece*, t.1, *Przez dzieje ku współczesności*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperka, Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, 2015.